

Dabas aizsardzības pārvalde

Gaujas nacionālais parks - Teritorija

Publicēts: 12.12.2020.

Ko darīt?

[Skatīt vairāk](#)

Gaujas nacionālais parks ir izveidots 1973. gadā ar mērķi aizsargāt mazpārveidotas dabas teritorijas, kam raksturīga liela bioloģiskā daudzveidība, iežu atsegumus, reljefa formas, laukakmeņus, avotus, kā arī tipiskās ainavas, dabas un kultūras pieminekļus un veicināt dabas tūrismu un teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

Gaujas NP sargā unikālu dabas kompleksu - Gaujas upes senieleju ar daudzu pieteku ielejām un sāngravām. Nekur citur mūsu zemē vienkopus nav tik daudz krauju, gravu, strautu, smilšakmens un dolomītu klinšu un alu kā Gaujas senielejā un tās pieteku krastos.

Gaujas NP izstrādāta informācijas zīmju sistēma, saglabājot mākslinieka Osvalda Dinvieša 1975. gadā radīto simboliku - 4 krāsas, kas simbolizē četrus gadalaikus un nosaukuma pirmos 3 burtus īpatnējā, Gaujas likumiem līdzīgā, zīmējumā.

Gaujas senielejas vēsture sniedzas 370 - 380 miljonus gadu atpakaļ devona periodā, kad izveidojās Gaujas un tās pieteku krastos redzami smilšakmeņi un dolomīti. Erozijas procesu rezultātā minētajos cilmiežos tika izgrauztas dziļas gravas. Vēlāk tās atkal piepildījās ar ģeoloģiskā ziņā jaunākiem nogulumiežiem. Tagadējo izskatu Gaujas senieleja ieguva pēc pēdējā ledus laikmeta, kad ledāju kušanas ūdeņi "atrada" un "iztīrīja" senās gravas. Līdz ar to Gaujas NP raksturīgs liels ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko objektu īpatsvars. Te atrodas vairāki simti šādu objektu: smilšakmens un dolomīta atsegumi, alas, kanjonveidīgas gravas.

Gandrīz pusi no Parka teritorijas aizņem meži. Tie atrodas galvenokārt Gaujas un tās pieteku ielejās un pieguļošajās platībās. Pārējo teritoriju raksturo nelieli meža masīvi, kas mijās ar plašām lauksaimniecības zemēm. Parkā augošie meži ir samērā daudzveidīgi, te sastopami gandrīz visi meža tipi, kādi raksturīgi Latvijai. Parastākie ir priežu un egļu meži, bet sastopamas arī samērā plašas ozolu, apšu un ošu audzes, kas īpaši raksturīgas senielejas posmam pie Siguldas.

Gaujas NP nav daudz retu augu un dzīvnieku sugu, bet tas izceļas ar ievērojamu bioloģisko daudzveidību. Tas ir viens no floristiski bagātākajiem Latvijas reģioniem, kas pie tam vēl pilnībā nav izpētīts. Ne mazāk daudzveidīga ir Gaujas NP dzīvnieku pasaule. Parka teritorijā mīt vairāk nekā 200 mugurkaulnieku sugu, no kurām apmēram pusi sastāda putni. Gaujas senielejā vēl arvien ligzdo tādi citās Eiropas zemēs reti putni kā ūpis, baltmugurdzenis, zivju dzenītis un melnais stārķis. Gauja ir nozīmīga ligzdošanas un ziemošanas vieta meža pilēm un lielajām gaurām. Ziemā neaizsalstošajos strautos barību meklē te ziemojošie ūdensstrazdi.

Sakarā ar to, ka Gauja visā tās garumā tikpat kā nav regulēta, tā līdz ar savām pietekām ir viena no nedaudzajām upēm visā Baltijas jūras reģionā, kurā saglabājušās dabiskās nēgu un lašveidīgo zivju sugu nārsta vietas. Bez tam Gauja ir dzīvesvieta ūdriem, kas vairumā Eiropas valstu kļuvuši ļoti reti.

Vairākas smilšakmens un dolomīta iežos esošās alas un pagrabi ir nozīmīgas sikspārņu ziemošanas vietas. Savukārt, no vairāk nekā 2000 Parka teritorijā esošajām viensētām, gandrīz 100 var lepoties ar balto stārķu ligzdām.

Kopš seniem laikiem Gaujas krastos dzīvojuši cilvēki. Gauja senatnē kalpoja gan kā tirdzniecības ceļu no Skandināvijas uz Krievzemi, gan kā robežupe starp lībiešu (somugri) un latgaļu (indoeiropieši) zemēm. Gaujas NP teritorijā atrodas 221 kultūras piemineklis, bet kopā ar vēsturiski nozīmīgiem objektiem to skaits ir vairāk kā 500. Par Gaujas krastu apdzīvotību liecina 19 senie pilskalni, daudzās apmetnes un kapulauki. Tas ir lielākais pilskalnu blīvums, kāds zināms Latvijā tik nelielā teritorijā. Āraišu ezera saliņā, balstoties uz arheoloģiskajos izrakumos iegūtajiem materiāliem, uzcelta 9.gs. latgaļu ezera mītņu rekonstrukcija.

Kultūrvēsturisko pieminekļu lielā koncentrācija - vēl viena raksturīga Gaujas NP iezīme. Sigulda un Gaujas senieleja izseni bijusi tūristu iecienīta. Senākie uzraksti uz Gūtmaņālas sienām zināmi jau no 16.gs. Savukārt 19.gs. Siguldas apkārtnē ieguva Vidzemes Šveices titulu. Tad arī parādījās pirmie ceļveži, kas aicināja apmeklēt šo krāšņo novadu.

Gaujas nacionālajā parkā radītas jaunas rekreācijas iespējas Līgatnē un Āraišos, turpinās iecienīto tūrisma vietu pilnveidošana Siguldā, Cēsu apkārtnē, pie Zvārtes ieža, Sietiņieža, Ērgļu(Ērgēļu) klintīm.

<https://www.daba.gov.lv/lv/gaujas-nacionalais-parks-teritorija>